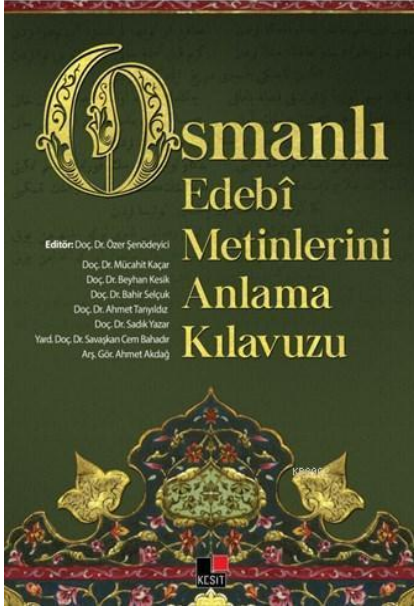

ŞENÖDEYİCİ, ÖZER (ED.); KAÇAR, MÜCAHİT; KESİK, BEYHAN; SELÇUK, BAHİR; TANYILDIZ, AHMET; YAZAR, SADIK; BAHADIR, SAVAŞKAN CEM; AKDAĞ, AHMET (2015). OSMANLI EDEBÎ METİNLERİNİ ANLAMA KILAVUZU. İSTANBUL: KESİT YAYINLARI. ISBN: 978-605-9100-34-2, 656 SAYFA.

Ali Hüsame KÖROĞLU¹

Klasik Türk edebiyatının anlaşılması hususunda yapılan çalışmalar günümüz araştırmacıları ve çoğunlukla da lisansüstü eğitim alan öğrenciler için aşılması bekleyen bir takım zorlukları da beraberinde getirmektedir. Şüphesiz ki bu temel zorlukların kaynağında, klasik Türk edebiyatını oluşturan dil, kültür, toplumsal hayat vd. den günümüz araştırmacısının/okuyucusunun uzak kalmış olması vardır. Bu sorunların aşılması amacıyla da sahanın akademisyenleri/araştırmacıları tarafından pek çok çalışma ortaya konmuştur. Bu çalışmalar; müstakil eserler, makaleler şeklinde olabildiği gibi bazen de birden fazla araştırmacının yaptığı çalışmaların bir araya getirilmesi şeklinde olmaktadır.

Özer Şenödeyici'nin editörlüğünü ve aynı zamanda yazarlığını yaptığı bu çalışma 8 araştırmacının yazısını bir araya getirmiş ve Şubat 2015'te

Kesit Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Çalışmanın ön sözünde klasik Türk edebiyatı metinlerinin daha iyi anlaşılmasının ve onları popüler kültürün söylemlerinden arındırmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Ayrıca sahanın temel kaynaklarına dayanarak alanla ilgili sorunlara ışık tutan bir çalışma olduğuna dikkat çekilmiştir.

¹ Öğr. Gör., Çağ Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, alikoroglu@cag.edu.tr

Eserde 8 yazara ait 22 yazı bulunmaktadır. Klasik şiirin hayal dünyasına ve teknik becerilerine aşina olmak isteyen okurların istifade edebileceği eserin yazarları ve yazıların içeriği şu şekildedir:

Beyhan Kesik'in *Klasik Türk Edebiyatı Hakkında Genel Bilgiler* başlıklı yazısında klasik edebiyatın adlandırılmasına ve bununla ilgili görüşlere yer verilmiştir. Ayrıca klasik Türk edebiyatının bazı edebiyat tarihlerine ve araştırmacılara göre yapılan tasniflere yer verilmiştir. Akabinde klasik Türk şiirinin tarihi seyri yüzyıllara göre özetlenmiştir.

Şiirle İlgili Temel Kavramlar başlıklı yazıda şiirin ne olduğu üzerinde kısaca durulmuştur. Vezin hakkında bilgi verilerek aruz, aruz kurallarına ve bunlarla alakalı uygulamalara yer verilmiştir. "Şiir ve Musiki İlgisi" alt başlığında iç ahengi sağlayan musikinin şiirde nasıl yer aldığından bahsedilmiştir. Latîfî Tezkiresinden vezinle ilgili günümüz Türkçesine aktarılmış bir metin de çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Poetika, İlham ve Vahiy başlıklı yazıda öncelikle poetikanın ne olduğu hakkında açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra yazı "Klasik Edebiyat Döneminde Poetika" ve "İlham ve Vahiy" alt başlıklarına ayrılmıştır. Yazının ilk alt başlığında klasik edebiyat dönemine ait şairlerin sanat-edebiyat-şiir hakkındaki görüşlerine yer verilmiş ve bunlar örnek metinlerle desteklenmiştir. İkinci alt başlık olan "İlham ve Vahiy"de ise ilhamın ve vahyin ne olduğu açıklanmış ve şiire etkisinden bahsedilmiştir.

Şuarâ Tezkireleri başlığı altında, tezkire hakkında tanıtıcı bilgilerden sonra Farsça tezkireler ve bu tezkirelerin yazarlarının isimleri verilmiştir. Hemen arkasından da Türkçe şuarâ tezkirelerine geçilmiştir. Türkçe şuarâ tezkireleri ise yüzyıllara göre tasnif edilmiştir. Türk edebiyatının bilinen ilk tezkiresi olan Ali Şîr-Nevâî'nin Mecâlisü'n-nefâis'inden başlanarak Türkçe şuarâ tezkireleri yüzyıllara göre sıralanmış ve bunlar hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Ayrıca şairler hakkında bilgi veren diğer kaynakların da isimleri yazının sonuna eklenmiştir.

Kelime Kadrosu ve Bazı Klişeler başlıklı yazıda, klasik şiir dilinin özelliklerine ve bu gelenek içerisinde oluşan klişe anlamlara dikkat çekilmiştir. Klasik şiirdeki sevgili, âşık, rakip, kozmik âlem, zaman, bazı maddi ve manevî haller, aşk, bezm, rezm(cenk, gavga, yağma, tarac, şeb-hun, cidal), silah ve malzemeler ile ilgili belli başlı kelimeler ve klişeler alt başlıklar halinde örneklerle açıklanmıştır.

Dinî ve Tasavvufî Muhteva başlıklı yazıda *din* ve *sufî* kavramları tanımlanarak tasavvufun doğuşundan, gelişmesinden kısaca bahsedilmiş ve düşünce sistemi izah edilmiştir. Alt başlıklarla da konu açıklanmıştır. Bazı Tasavvufî Kavramlar alt başlığında tasavvufa ait bazı kavramlar tanımlanmıştır. Tasavvufun Türkler Arasında Yayılması alt başlığında tasavvufî düşünce sisteminin Türkler arasındaki doğuşu ve gelişmesinden bahsedilirken; Tasavvufun Türk Edebiyatında İşleniş, Dinî ve Tasavvufî Muhtevanın İşleniş alt başlıkları altında ise tasavvufî düşüncenin ve dinin Türk şiirindeki tesirinden bahsedilmiştir. Yazının sonuna da orijinal metniyle beraber tasavvufî düşüncüyü anlatan kaside örneği konulmuştur.

Mücahit Kaçar tarafından kaleme alınan *Klasik Türk Edebiyatında Kafiye* başlıklı yazıda kafiye tanımının ve kaynaklara göre nasıl ele alındığı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca kafiye çeşitleri ve kafiye kusurları örnek beyitlerle açıklanmıştır.

Osmanlıca Metinlerde Kullanılan Yazı Türleri başlıklı yazıda Osmanlı Türkçesiyle yazılan metinlerin yazımında kullanılan yazı türlerinden bahsedilmiştir. Her açıklamanın arkasından da orijinal metinler ve bunların latin alfabesine aktarılmış şekilleri verilmiştir.

Fesâhat ve Belâgat başlıklı yazıda fesahat ve belâgat konuları iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir. Fesahat başlığı altında fesahat kelimesinin tanımı yapılarak konu, Kelimenin Fesahati, Söz Diziminin Fesahati alt başlıklarına ayrılmıştır. Kelimelerin ve sözlerin fasih olması için gereken kaideler örneklerle izah edilmiştir. Belâgat başlığı altında ise meânî, beyân, bedî konuları çeşitli alt başlıklara ayrılarak örnek beyitlerle açıklanmıştır.

Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar başlıklı çalışmada, mitolojiyle ilgili kısa açıklamadan sonra mitolojik unsurlar iki bölümde değerlendirilmiştir. Birinci bölümde Şahıslar Mitolojisi başlığıyla peygamberlere, dinî kitaplarda yer alan çeşitli unsurlara değinilerek farklı mitolojilerde yer alan şahıslar hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise Mitolojik Varlıklar başlığı altında mitolojik hayvanlardan, yıldızlardan, mekânlardan ve bitkilerden bahsedilmiştir.

Bahir Selçuk'un *Edebî Türler ve Tarzlar* başlıklı yazısında edebî tür konusunda kısa bir açıklama yapılmış ve klasik Türk edebiyatında türlerle ilgili belli başlı hususlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu sıralamadan sonra 44 edebî tür/tarz herhangi bir tasnife tabi tutulmadan alfabetik olarak konularına göre açıklanmış ve her türün açıklamasından sonra da örnek beyitler verilmiştir.

Klasik Türk Şiirinde Ahenk başlıklı yazıda ahenk ve ahengin şiirle olan ilgisi hakkında çeşitli kaynaklara ve araştırmacıların görüşlerine dayanılarak tespitlerde bulunulmuştur. Muhsin Macit ve Cem Dilçin'in tasnif çalışmalarından hareketle klasik Türk şiirinde ahenk "Söz Tekrarlarının Sağladığı Ahenk, Ses Tekrarlarının Sağladığı Ahenk, Edebî Sanatlarla Sağlanan Ahenk, Ritim" alt başlıkları altında örnek beyitlerle irdelenmiştir.

Akademik Çalışmaların Tarihçesi ve Klasik Edebiyat Araştırmalarının Ufukları başlıklı yazı "Dünden Bugüne Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları" ve "Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Literatürü" alt başlıklarından oluşmaktadır. İlk bölümde alanla ilgili yapılan doktora tezi seviyesindeki çalışmalar ve bu çalışmalar ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Ayrıca eski Türk edebiyatı araştırmalarında karşılaşılan belli başlı problemlere değinilmiştir. İkinci bölümde ise eski Türk edebiyatı alanı ile ilgili elektronik kaynakların tanıtımı yapılmış, çeşitli uygulamaların isimleri ve basılı kaynakların geniş bir listesi sunulmuştur.

Ahmet Tanyıldız tarafından kaleme alınan *Şekil Bilgisi* başlıklı yazıda klasik Türk şiirinde kullanılan nazım şekillerine ait temel kavramlar izah edilmiş ve nazım şekillerinin açıklamaları yapılmıştır. Bu açıklamalar orijinal metin örnekleriyle de desteklenmiştir

Özer Şenödevici, *Yazma Eserler* başlıklı yazısında yazma eser terimi ve yazma eserin önemi hakkında kısa bir bilgi vermiştir. Şenödevici, işlenen konuyu iki alt başlıkta değerlendirmiştir. Bunlar “Yazma Eserlerle İlgili Terimler” ve “Yazma Eserlerin Bölümleri”dir. Birinci alt başlıkta yazma eserlerle ilgili terimlerin tanımları yapılmıştır. İkinci alt bölümde ise yazma eseri oluşturan iç ve dış unsurlar hakkında açıklamalar yapılarak orijinal metin örnekleriyle ve resimlerle desteklenmiştir.

Sadık Yazar tarafından yazılan *Klasik Türk Edebiyatında Aruz Etrafında Gelişen İmla Hususiyetleri* başlıklı yazıda Türklerin Arap alfabesini kullanmaya başlamasıyla imlada ortaya çıkan problemler üzerinde durulmuştur. 16. yüzyılda yaşamış olan Muhyî'nin *İbtidâname* tercümesi hakkında bilgi verilmiş ve yazma metin örneklerinden hareketle aruzla ilgili imla hususiyetlerinden bahsedilmiştir.

Klasik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği başlıklı yazı dört bölümde değerlendirilmiştir. Bunlar 1. *Temel Kavramlar*; 2. *Şerh, Tefsîr ve Tercüme Kavramlarının Birbiriyle İlişkisi*; 3. *Şerh*; 4. *Tercüme*'dir. Birinci bölümde şerhin ve şerhle ilişkili te'vil, tefsîr gibi kavramların tanımı ve açıklaması yapılmıştır. İkinci bölümde şerh, tercüme ve tefsir kavramlarının birbirleriyle olan ilgisinden bahsedilmiştir. Üçüncü ve dördüncü bölümde ise şerhin ve tercümenin ortaya çıkışları, gelişmeleri ve klasik edebiyatta takip ettikleri çizginin açıklaması yapılmıştır.

Özer Şenödevici ve Ahmet Akdağ'ın birlikte hazırladıkları *Metin Tamiri* başlıklı yazıda, el yazması metinlerin neşre hazırlanması sırasında metin kaynaklı bir takım sorunların sağlıklı metin oluşturulmasını zorlaştırdığından bahsedilmiştir. Karşılaşılan problemlerin de nâsir tarafından metin tamiri yoluyla giderilmesi ve bunu yaparken de metin tamirine yönelik bir takım hususiyetlerin bilinmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu hususiyetler de orijinal metin örnekleri üzerinden açıklanmıştır.

Yine aynı araştırmacıların *Mecmualar ve Cönkler* başlıklı yazısında mecmualar ve cönkler iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir. Mecmuanın tanımı yapılmış ve mecmua hakkında kısa bilgi verilmiştir. Ayrıca mecmuanın tarihi gelişimi üzerinde de kısaca durulmuştur. Atabey Kılıç'ın *Mecmua Tasnifine Dâir* başlıklı makalesi esas alınarak mecmualar mensur, manzum ve manzum-mensur olmak üzere üç ana başlıkta değerlendirilmiştir. Ana başlıklar da kendi içinde ayrıca tasnif edilmiştir. Bu tasniften sonra da mecmuaların önemine değinilmiştir. Cönkler başlığı altında ise cönk kelimesinin kökeni üzerinde durulmuş ve cönk hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca mecmuaların ve cönklerin orijinal örnekleri de çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Savaşkan Cem Bahadır tarafından yazılan *Klasik Türk Edebiyatında Nesir* yazısı, kısa bir nesir tanımından sonra iki alt başlıkta değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmanın sonuna 14. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan sürede

meydana getirilen Osmanlı sahası mensur eserlerin listesi eklenmiştir. Bu listede eserlerin yazarı, adı ve muhteva özellikleri verilmiştir. *Türk Edebiyatında Nesir ve Klasik Nesir Üslubu* alt başlığında nesir konusuna değinilmiş ve klasik nesirdeki üslup çeşitlerinden bahsedilmiştir. *Seci* alt başlığında ise seci hakkında kısa bir bilgidan sonra yapılarına göre tasnif edilmiş ve konunun arkasından secili metin örnekleri verilmiştir.

Osmanlı Sosyal Hayatının Divan Şiirine Yansımaları başlıklı yazıda klasik Türk şiirinin kaynaklarından biri olan *sosyal hayat bilgisi* üzerinde durulmuş ve sosyal hayata ait unsurların klasik Türk şiirinde ne şekilde kullanıldığı gösterilmiştir. Çalışma yedi alt başlığa ayrılmıştır. Her başlık altında ilgili maddenin kısa bir açıklaması yapılmış ve örnek beyitlerle klasik Türk şiirinde nasıl kullanıldığı gösterilmiştir.

Ahmet Akdağ'ın *Metin Tenkidi* başlıklı yazısı büyük oranda Salahattin Polat'ın *Metin Tenkidi* adlı eserinde istifade edilerek oluşturulmuş ve metin tenkidinin tarihinden, öneminden, tenkitten takip edilecek adımlardan, yöntemlerden bahsedilerek metin tenkidiyle ilgili terimlerin açıklaması yapılmıştır.

Klasik Türk edebiyatı hakkında temel bilgilerin aktarılmasının yanında geleneğin genel olarak tanıtılmasının amaçlandığı bu eserde; geleneği oluşturan muhteva, şekil, tür ve onun arka planındaki kültürel dünya açıklanmaya çalışılmıştır. Ele alınan konular gerektiğinde bağlama uygun orijinal metin örnekleriyle desteklenmiştir. Benzer çalışmalarla ortak amaçlar güdülmüş; ancak diğerlerinden farklı olarak çalışmadaki bilgilerin güncel, yeni verilerle ve bakış açılarıyla zenginleştirilmiş olması dikkat çekmektedir. Çalışma, okuyucuya farklı bakış açıları kazandırdığı gibi onu klasik edebiyatı oluşturan dünyaya yaklaştırmaktadır. Eser, olabildiğince kapsayıcı olmasının yanında işlenen konular lisans seviyesi öğrencinin çok rahat anlayabileceği bir dille hazırlanmıştır. Okuyucunun zorlanmaması veya yanlış değerlendirmemesi için de örnek şiir metinlerinin hemen hemen tamamı günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Netice itibarıyla eserin hem klasik Türk edebiyatına ilgi duyan araştırmacılara hem de Türkoloji öğrencilerine katkı sağlayacak özgün ve kıymetli bir çalışma olduğu kanaatindeyiz.

